

אשכולות

הסלון השבועי של תלמי יבנה וישיבת "כפר ישיבה"

המועשים ה"קטנים" עושים את ההבדל

דניאל קייקוב (ד')

פרשת וישב

כא בכסלו התשס"ז

גיליון מס' 42 (שנה שנייה)

זמני השבת

ער"ש: 16:15
מוצ"ש: 17:16

זמני השבוע

(משבת וישב יום ו')
(עי"פ אופק תל-אביב)

4.52-4.48	עלות השחר
5.34-5.30	זמן ציצית ותפילין
6.28-6.23	הנץ החמה(מישור)
8.12-8.09	סו"ז ק"ש מג"א
9.00-8.56	סו"ז ק"ש גר"א
9.50-9.47	סו"ז תפלה
11.32-11.30	חצות היום
11.58-11.56	מנחה גדולה
16.37-16.37	שקיעת החמה

הדף היומי: כתובות צא-צז

דיני השבוע ומנהגיו

ההפטרה: "כה אמר ה' על שלושה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו" (עובדיה א').

יום ג', כ"ד בכסלו, ערב חנוכה: במנחה לא אומרים תחנון.

ימים ז'ו', כ"ה כ"ז בכסלו, א' ג' דחנוכה: בערב מדליקים נר חנוכה בבית הכנסת בין מנחה לערבית. לא יוצאים ידי חובה בנר זה וצריך להדליק שוב בבית בברכות. אם אין לו את מי להוציא י"ח בביתו וברך בבית הכנסת, יברך שוב רק את ברכת "להדליק".

נוהגים להדליק בבית הכנסת גם בשחרית בל ברכה לפרסומי ניסא. "על הנסים". הלל שלם בכל ימי חנוכה ולאחריו חצי קדיש. קוראים לשלושה בכל יום בקורבנות הנשיאים, כל יום את הנשיא של אותו יום. לכהן מההתחלה עד "מלאה קטרתי", ללוי עד הסוף, ולשלישי חוזרים את כל ששת הפסוקים. חצי קדיש, ומסיימים את התפילה כרגיל.

בכל ימי חנוכה, אין אומרים תחנון ואין אומרים "למצנח...יענד". מתענים רק תענית חלום ואין מספידים לחכם אלא בפניו.

בכל שמונת ימי חנוכה אומרים בתפילה ובברכת המזון "על הנסים". שכן ולא אמר, אם נזכר קודם שהזכיר שם ה' בברכה, חוזר ואומר. אם הזכיר שם ה' לא חוזר. ראוי להשלימו ב"אלוקי נצור" ובסוף ברכת המזון – "הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם וגו', בימי מתתיהו...".

כ אשר שלחה תמר את הסימנים ליהודה אומרת התורה: "ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני", אומרת על כך הגמרא (סוטה י:): "היינו דאמר רב חנין בר ביזנא א"ר שמעון חסידא יוסף שקידש שם שמים בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה דכתיב "עדות ביהוסף שמו", יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא זכה ונקרא כולו של שמו של הקב"ה".

ישנם אנשים רבים שכל ימיהם מצטערים מתי יבוא לידיהם ניסיון בסדר גודל כזה ויקיימוהו, ויקדשו שם שמים ברבים. ונכספה וגם כלתה נפשם להרבות שם שמים בעולם.

כותב הרב דסלר, לפני שאדם רוצה להגיע למעלת קידוש ה' ברבים, עליו להגיע לגדר של קידוש ה' בתוך עצמו. מכיוון שכל מעשה שעושה האדם, ככל שיהיה יותר פנימי כך יש תקווה שיהיה יותר אמיתי. וככל שהמעשה מוסב כלפי חוץ, לפני שהתחיל להיות בפנים, עלול להיות יותר מעורב ב"שלא לשמה". חיפוש של כבוד עצמי במסווה של חיפוש כבוד שמים.

לא צריך לחכות למעשים ה"גדולים" כדי להרבות כבוד שמים, לא צריך לטפס על הר גבוה כמו האוורסט ולהציל שם נשמה אבודה או לצאת למסע ארוך בג'ונגלים כדי להגיע לכפר של אנשים אבודים, להציל אותם ולהראות להם את האור, לא! צריכים אנו לדעת שהמעשים ה"קטנים" (כלומר אלו שבעינינו נראים קטנים) הם אלו שעושים את ההבדל ומרבים כבוד שמים. וכמו שנוהג המשגיח, ה' יאריך ימיו בטוב, לומר – קל יותר למות על קידוש ה' מאשר לחיות על קידוש ה', חיים של קידוש ה' הם הרבה יותר קשים והמעלה שלהם הרבה יותר גדולה. ונראה לי בכונת דבריו, שלא רק מיתה ממש, אלא כל מעשה גדול וחד פעמי הוא קל יחסית למעשים הקטנים והיום יומיים. לחיות על קידוש ה' כוונתו לעמוד בכל הנסיונות ה"קטנים" שמציבים לנו החיים בכל רגע ורגע, עניין קשה ביותר המצריך עמידה על המשמר במשך 24 שעות ביממה. כאשר אדם מתחיל לעבוד על עניינים כמו לשון הרע, ענווה, חסד ושאר עניינים "קטנים" ויום יומיים זוהי התחלה של קידוש ה' פנימי שאח"כ יגדל ויצא החוצה.

זוהי העבודה המוטלת על כל אחד ואחד מאיתנו, כל אדם שמייצג את עולם התורה מצפים ממנו לרמה מוסרית גבוהה מהאדם הפשוט. ועייך בספר "דבש לפי" לרב חיד"א מערכת ה' סימן טו"ב שכן יוצא מדבריו. וכן הגמרא המפורסמת (יומא פו.) "ואהבת לרעך כמוך – שיהיה שם שמיים מתאהב על ידך שיהא קורא ושונה ומשמש ת"ח ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה אוי הם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמד תורה ראו מה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו עליו הכתוב אומר "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר...".

ראש הישיבה שליט"א, ה' יאריך ימיו בטוב, מזכיר לנו הרבה את הגמרא הזו ואומר, שכאשר אנשים בחוץ רואים את בני התורה שמתנהגים בדרך ארץ, אומרים הם לעצמם – אם ככה מתנהג בן תורה, אם זה מה שהתורה עושה לבן אדם, אז גם אני אשלח את הבן שלי לישיבה... ברצוני להביא בפניכם מעשה שממחיש את מה שכתבנו, המעשה מובא בספר "עלינו לשבח" על ספר בראשית עמ' תכ"ח: "מעשה מופלא התרחש בחיפה כאשר תושביה החרדים של העיר הבחינו לפתע שהקופאי בבריכת השחייה המקומית החל לחבוש כיפה וללבוש ציצית, עד שבבוקר בהיר אחד קם והכריז על עצמו כשומר תורה ומצוות לכל דבר. כששאלוהו מה גרם למהלך הדרמטי בחייו, השיב שהיה זה בעקבות ביקורם בבריכה של כמה בחורים מיישבת כפר חסידים. באותו יום, כך סיפר, נעדרתי מהקופאית במשך כמה שעות, ורבים מהמתרחצים הלא דתיים שהגיעו באותו יום לזמני הרחצה הלא נפרדת, רח"ל, לא שילמו את מחיר הכניסה. רק הבחורים הללו מהישיבה, שבאו לרחצה הנפרדת, המתינו לי שעה ארוכה כדי לשלם את מלוא המחיר.

אז אמרתי לעצמי, לא ייתכן שאשאר אדיש, אם זה מה שתורת ישראל עושה לשומריה, ואם זה החינוך שמקבלים לומדי התורה, אני הולך להיות יהודי שומר תורה ומצוות!

לכשיגיעו בחורים אלו לשמיים, לאחר מאה ועשרים שנותיהם, יתברר להם שביום פלוני הם... הולידו את הקופאי מברכת השחייה. וכשינסו לטעון "להגנתם", שביום ההוא היו רק בני שמונה-עשרה בעוד שהקופאי כבר עבר את גיל הששים, יודיעו להם ששמירת התורה והמצוות שלו, שהפכה אותו לאדם אחר, כקטן שנולד, הייתה בזכות ההתנהגות המופלאה שלהם בבריכת השחייה, שגרמה לו להרהר מחדש על דרכו בחיים".

יהי רצון שזוכה כולנו לאשר בישעיה נאמר, ישראל אשר בך אתפאר, ולמזאיר ולנזהר, ירבה שלומים כמי נהר. אמן ואמן!

זעילוי נשמת

סבי ר' אפרים קייקוב ז"ל
בן לאה ע"ה
נלב"ע בכ"א בכסלו ה'תשס"ה
ת.נ.צ.ב.ה

הונצח ע"י דניאל קייקוב (ד') יבלח"א
ומשפחתו שיחי

התפילה "אשר יעשה לנו נסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם וגו', בימי מתתיהו...".

העורך: ש"י לאו | הקלדה: מוטי פקטר

העלון יוצא לאור ע"י ישיבת "כרם ביבנה", ד"ג אבטח 79855 נא לשמור על קדושת הגליון!

העלון מופיע גם באתרי ישיבת "כרם ביבנה" באינטרנט: עברית: www.kby.org.il אנגלית: www.kby.org

בבואנו להתבונן במקורותינו, ניתן לחקור מהו תפקידו של השמש שאנו מדליקים, האם נועד לְשַׁמֵּשׁ תאורה חלופית לאור החנוכייה כדי שלא נהנה מאורה האסור בהנאה, או שמא מטרתו ליצור היכר שידע הרואה שנרות אלו למצוה הן, ולא למאור הודלקו.

נפק"מ העולות מחקירה זו:
א. כאשר אין בני הבית נמצאים בחדר בו דולקת החנוכייה, האם צריך שמש? אם נאמר שהשמש נועד ע"מ שנשתמש לאורו, בכה"ג איננו צריכים אותו, אך אם נועד להיכר והבדלה בין אור שימושי ואור של מצווה, גם בכה"ג בעינן שמש, שיכירו בו העוברים ושבים.

ב. האם יש לסמוך את השמש לחנוכייה? אם מטרתו שנשתמש באורו תחת אור החנוכייה – חייב הוא להאיר בסמוך לה, אך אם מטרתו להיכר, די לנו אם יראו הרואים שיש בחדר זה מקור אור נוסף. (לפי"ז גם באור החשמל סגי)

ג. האם מתקיימת המצווה בלעדיו – למ"ד הראשון, יש לשמש תפקיד צדדי "למנוע מאיתנו עבירה" של שימוש באור הנר אך אין זה לעיכוב המצווה. משא"כ אם השמש יוצר היכר, אפשר שבלעדיו לא מתקיימת המצווה, וכדברי הגמ' (שבת כב:). גבי אדם התופס בנר, אפילו הדליקו לצורך מצווה דאמר רבא – לא עשה כלום! ומבואר בגמ' שהרואה אותו סבור שלצורכו הוא דנקיט לה, ופירש"י שפ-שבכה"ג ליכא היכר ניסא.

ד. המניח חנוכייה במקום שאין רגיל להניח נרות כל השנה – מצד הכר סגי בהכי, ואילו לחשש הנאה מאור המצווה, אכתי

בעינן לאור שמש אם יש חשש שישתמשו לאור החנוכייה באותו מקום.

נראה שהדבר תלוי במחלוקת ראשונים: הגמ' (שבת כא:): מביאה ברייתא: "ת"ר נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, אם היה דר בעליה מניחה בחלון הסמוכה לרה"ד ובשעת הסכנה מניחה על שולחנו ודיו". מוסיף רבא (שם) ואומר: "צריך נר אחרת להשתמש לאורה וכו'". ומפרש רש"י: "נר אחרת – לעשות היכר לדבר". משמע שלדעתו מטרת השמש להיכר. אמנם ר"ח כותב: "אמר רבא וצריך נר אחרת – לתשמישו". משמע שלדעתו השמש נועד להנאת אורו.

שורש מחלוקתם אפשר שתלוי בביאור הגמ': האם דבריו של רבא עומדים בפני עצמם או שהם באים כהמשך לדברי הברייתא. שאם נאמר שבפ"ע הם, משמע פשטם של דברים כר"ח שמטרת השמש להשתמש לאורו כדי שלא נבוא להשתמש באור נרות החנוכה. אך אפשר שדברי רבא מוסבים על הברייתא והיינו שבשעת סכנה כשצריך להניח נרותיו על השולחן שעליו היו רגילים להניח נרות כל השנה – בכה"ג יוסיף נר להיכר והבדלה בין נרות המאור ונרות החנוכה, וכך יפרש רש"י.

לכאורה תחודד המח' לפי גירסא אחרת בגמ' בה כתוב "ואמר רבא" דמשמע עוד יותר שיש קשר בין דברי רבא לאמור לפני כן.

עוד חיזוק לשיטת רש"י (שנראית דחוקה יותר) נמצא בהגהות הגר"א שמחק מדברי רבא בגמרא את המילים

"להשתמש לאורה", ונראה דדעתו ג"כ לבאר שמטרת השמש להיכר.

ע"פ כל הנ"ל מבאר הרב יהודה שביב בספר "בציר אביעזר" שתי הלכות בשו"ע הנוגעות שתיהן לשמש ואעפ"כ הופרדו זו מזו ונוסחו בצורה שונה.

בס' תרע"א ס"ה נפסק בשו"ע: "נר חנוכה מניחו על פתח הסמוך לרה"ר מבחוץ וכו' ובשעת הסכנה... מניחו על שולחנו ודיו וצריך נר אחר להשתמש לאורו...". ובס' תרע"ג ס"א נפסק בשו"ע: "...לפי שאסור להשתמש בנר חנוכה... ונוהגים להדליק נר נוסף כדי שאם ישתמש לאורה יהיה לאור הנוסף...". ושם הרמ"א הגיה: "ובמדינות אלו אין נוהגים להוסיף רק מניח אצלן השמש שבו מדליק הנרות והוא עדיף טפי...".

ובאור הדברים: בס' תרע"א מיידי בשעת הסכנה כשמניח הנרות ע"ג שולחנו אז חייב להדליק שמש להיכר בין נרות המצווה ונרות המאור, ובלא"ה אין היכר והמצווה לא מתקיימת ולית מאן דפליג.

אמנם בס' תרע"ג מדובר בזמנים כתיקונם שמניח נרות חנוכה כדרכו שלא במקום שרגילים להיות נרות המאור, ואין בעיה של היכר אלא רק קיים חשש שישתמש ויהנה מאורו, ע"כ אמר המחבר שנהוג להדליק נר נוסף למנוע חשש זה. והרמ"א סובר שא"צ נר מיוחד אלא ניתן להשאיר את הנר בו הדליקו והשתמשו, שכשמו כן הוא – שמש, והוא יצילנו משימוש באור המצווה.

הדלקת נרות בכמה פתחים

השאלה
השבויה

הרב בן ציון אלגזי שליט"א

בשו"ע (ס' תרע"א ח) נפסק שדירה שיש לה שני פתחים או יוצר וכל פתח נמצא בצד אחר של הדירה צריך להדליק בשני הפתחים מפני החשד, שהעוברים בצד אחד שלא יראו שם נרות יחשדו שלא הדליק כלל. ומ"מ מברך רק בפתח אחד ובפתח השני מדליק בלא ברכה, שכן מצוה שנתקנה מפני החשד אין מברכים עליה?

וקשה, הרי ביו"ד ס' יג ס"ב פסק שאדם ששחט בהמה ומצא בה עובר הולך על רגליו, הרי זה טעון שחיטה. ובארו הט"ז והש"ך שזה משום מראית עין, שכשיראו אותו אוכל את העובר ללא שחיטה יאמרו שבהמות אינן צריכות שחיטה. וכתב על זה הגרעק"א שצריך לברך על שחיטה זו, ומדוע, הרי ראינו שלא מברכים על מצוות שיש בהם משום מראית עין?

התשובה תפורסם בע"ה בגיליון הבא

התשובה לשבע עשר: שאלנו איך היתה ה"ו שנברך על הימנעות מע"ז, הרי אין שום ברכה על מצות לא תעשה? ונענה, שהאמונה באלוקינו גוללת את החיוב להאמין שאין עוד מלבדו ואפס זולתו. חיוב זה ניתן לקיים בכל רגע שלא מאמינים בכוחה של עבודה זרה, לא לבד ולא בשיתוף וגם לא עובדים אותה. וגם מי שאינו מאמין באלוקינו ואינו מאמין בכוחה של עבודה זרה, הרי הוא כופר גמור, שהרי בעל כרחו חייב הוא להאמין בכוחו של ה"טבע", ולא בכוחו של אלוהים. א"כ נמצא, שמי שאינו מאמין לא בכוחה של עבודה זרה, ולא בכוחו של ה"טבע", נמצא מאליו מאמין באלוקינו, שלו היכולת והכח, ובוזה הוא מקיים מצות עשה ולא רק נמנע מלאו.

מזל טוב

ליעקב יוסקוביץ' ולמשפחתו לארוסי הבת,
ליצחק ליברמן (ד') לארוסיו.

ילקוט יוסף (פרק טו, ס"י):

"פירות וירקות שגדלו בשביעית בקרקע ישראל שיש בהם קדושת שביעית, אסור לאבדם כל זמן שהם ראויים עדין למאכל אדם ואפילו למאכל בהמה שנאמר "לכם לאכלה" ודרשו חז"ל לאכלה ולא להפסד. ולכן אם נשארו בצלחת או בקדירה פירות וירקות בשיעור ניכר כמו תפוחי אדמה גזר ובצל וכד' אסור לזרקם לאשפה כמות שהם שבכך מפסיד פירות בידיים. כל הקדוש בקדושת שביעית נכלל באיסור זה."

משפטי ארץ (פרק כא):

1. אין לקלקל טעמים של פירות שביעית ע"י שמערב בהם דבר מה, כגון לערב תרופה במיץ או בייין של שביעית.
2. אסור לבשל פירות שביעית שהדרך לאכלם חיים, ואם הדרך לאכלם בין חיים ובין מבושלים מותר.
3. אסור לקלקל מאכל של שביעית למרות שע"י משיביו ומתקן דבר אחר, לפיכך לא יכבוש ירקות ולא ינקה חסה בחומץ של שביעית, כיון שאח"כ שופך את החומץ, וכן אסור למשוש תבנית או מחבת בשמן של שביעית, שהמשיחה היא רק כדי שלא ידבק המאכל.
4. אסור לבטל אפשרות אכילה מפירות שביעית אע"פ שהם נשארים עדין ראויים לסיכה

2. והדלקה, לכן אסור לערב שמן של שביעית בחומרים אחרים למטרת סיכה או הדלקה כיון שמפסידו מאכילה.
5. יש מתירים לגרום לפירות שביעית שיתקלקלו כיון שהקלקול לא נעשה בידיים כגון להניח פירות במקום שעלולים בעלי חיים לאכלם או לקלקלם ויש אוסרים.
6. יש להסתפק האם לשים פירות שביעית במקום חם או בשמש והם יתקלקלו שם, נחשב גרם הפסד או הפסד בידיים. וכן אם מניח את הפירות במקום שהשמש לא נמצאת אך סופה להגיע, יש להסתפק אם נחשב שמקלקלם בידיים. והילקו"י (עמ' שפג) מיקל בזה.

ילקוט יוסף (פרק טו):

1. שאריות אוכל הקדושים בקדושת שביעית אסור לזרקם לאשפה כמות שהם אלא יכרוך אותם בנייר או בניילון ויניחם בתוך פח האשפה שאז אינו מפסידן בידיים אלא גורם להפסד ואין איסור הפסד בגרמא. ובמשפטי ארץ כתב שהנהוג הוא שמייחדים פח מיוחד לשיירי פירות שביעית ובכל יום מכניסים את השיירים בשקית ניילון נפרדת ומניחים את השקיות עם שיירי האוכל עד שירקבו ואז משליכם לאשפה. ובילקו"י כתב שהמחמיר לנהוג כך תבוא עליו ברכה.
2. יש אומרים שלכתחילה אין להבדיל על יין של שביעית מכמה חששות, שהרי רגילים למלאות את הכוס יותר ממידתו לסימן ברכה, ונמצא שמאבד יין שיש בו קדושת שביעית, ועוד שהנשים נהגו לא לשתות מיין של שביעית ונמצא ממעט באכילתו. ועוד שהרי אין המבדיל שותה את כל הכוס וגם יש הנותנים מן היין על עיניהם ומכבים בו את הנר ונמצא כל זה גורם להפסד פירות שביעית. ויש אומרים שאין לחוש לכל זה מכמה טעמים, והעיקר לדינא שמותר להבדיל על יין של שביעית ובלבד שהמבדיל ישתה את כל הכוס.

חנוכה

טעמי
המנהגים

ע"פ אוצר טעמי המנהגים לר' שמואל פינחס גלברד

יש נוהגים שבכל יום מימי החנוכה מדליקים פתילות חדשות. (כלבו ס' מד)

1. משום שבכל יום נס פך השמן התחדש מחדש. (שם)
2. זכר למקדש שהיו מחדשים הפתילות בכל ערב.
3. מכיון שמן הדין "מצוותה שיהיה כל בית ובית מדליק נר אחד", לכן התפילה של הנר הראשון הנדלקת למחרת כנר שני, יורדת בקדושתה, שכן אתמול הודלקה למצוה והיום למחדרין, והכלל הוא שמעלין בקודש ולא מורידים, לפיכך יש הלקחים פתילות חדשות.

יש נוהגים לאכול מאכלי חלב בחנוכה. (רמ"א ס' תרע ס"ב)

לזכר התשועה שהיתה ע"י אישה ושמה יהודית, שכרתה ראשו של הצורר הולפרנס לאחר שהאכילה אותו מאכלי גבינה. (כלבו ס' מד)

* ראוי להעיר כי לדעת השו"ע, שבלי הקלט וכן הלבוש אין צורך להחליף כל יום פתילות, ואדרבה, עדיף להשתמש בפתילות הישנות, שהם נוחים יותר להדלקה כשהם מודלקים כבר.

לקוח מהוברות "צורבא כים" של מכון "צורבא מרבנן"

"כִּי בֶן יֶקֶבְיָהוּ הוּא לו" (לז',ג')

בעל הטורים כתב כי ראשי תיבות של זקונים הם ראשי תיבות של הש"ס: זרעים, קדשים, נשים, ישועות (נויקין), מועד. וכל אלה למד יוסף מיעקב. וקשה, הרי חסר סדר טהרות! אמר האדמו"ר מגור, שסדר טהרות, היינו להיטהר, צריך אדם לטרוח בעצמו, וזה לא יבוא לאדם על ידי ידיעות מפי אביו.

וַיַּעֲבֹרוּ אַנְשֵׁים מְדִינִים סְוָרִים וְכו' וַיְמַכְרוּ אֶת יוֹסֵף לְיִשְׁמְעֵאלִים" (לז',כח')

פירוש מקורי כתב הרשב"ם. לא האחים מכרו את יוסף לישמעאלים, אלא בעוד האחים יושבים לאכול עברו אנשים מדיינים סוחרים, הם העלו את יוסף מן הבור ומכרוהו לישמעאלים בלא ידיעת האחים.

"וְלֹא יָכַר שֵׁר הַמַּשְׁקִים אֶת יוֹסֵף וַיַּשְׁפֹּזוּהוּ" (מ'כג')

וברש"י: מפני שתלה בו יוסף לזכרו הוזהר אסור שתי שנים. ופ' משום שאמר פעמיים. בשיבתו של ר' שמעון שקופ שבתו פעם התלמידים במחאה על האוכל הדיל והלכו ללמוד בבית הכנסת שבעיר. לאחר יום קרא להם ר' שמעון ושאל אם היה יוסף מזכיר רק פעם אחת "והזכרתני" היה נענש רק בשנה אחת? נראה שלא שפעם אחת זוהי השתדלות ורק פעמיים זה מונס, ולאחר ששבתתם יום אחד מלאתם חובתכם והזירו לישיבה.

מַהֲפֹטְרָה: רַק אֶתְכֶם יָדַעְתִּי מִכָּל מַשְׁפּוּזוֹת הָאָדָמָה עַל כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם" (עמוס ג',ב')

תלמיד מפגור אינו נענש ע"י מורה כי יודע שאין טעם בעונש. תלמיד הרויץ המתרשל בלימודיו הריהו בא על עונשו. כך ישראל הם הלב שבאומות, וע"כ מקפידים איתם על כל עוול קטן.

רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל

בעל ה"ברכת שמואל", נלב"ע בה' בכסלו ה'תש"ב

צדיקים במיתתם

קרויים זוים

הרב קלמן בר שליט"א

לפיכך, הרי בטח לא לקחת כוונה וכו' אך ללא הועיל. לפתע נעצר רבי ברוך בער ואמר חושבני שיש לי תשובה לעצמי, שהרי בזמן שנשעתי מקרמנצ'וג למינסק בדרך נפלו עלינו רוצחים, וכמעט היה ביני לבין המוות ואז אמרתי ויודיו, ועשייתו תשובה על כל חטאי ממילא גם על חטאי זה. אמנם לא קיימתי עדיין: השבת הגולה" אך מכיוון שמצב המלחמה אינו מאפשר זאת כבר אינני רשע... והגט כשר. מפורסם ומצוין היה בקיום מצוות כיבוד הורים, תמיד ניסה לברר האם חסר דבר מה לאביו בכדי שיוכל למלא את שאלותיו, כאשר עבר לוולנה חלה אביו ונפל למשכבו. ר' ברוך בער ישב ליד מיטתו ימים ולילות אך כל המאמצים לא נשאו פרי, והאב הזקן נפטר. חלשה דעתו של רבי ברוך בער בהאשמתו את עצמו כי לא טיפל באביו כראוי, וכי אם היה עושה כך היה עשוי להאריך את חייו. עזרו של הגאון גבר עליו מאוד, וסכנה נשקפה לבריאותו, באחד הימים נזדמן לאסיפת הרבנים בוויילנה, שבה נכח ה"חפץ חיים". הלה הסתגר עם רבי ברוך בער באחד החדרים ופתח בשיחה עמו על נושא התשובה, כשידו אוחזת בידו של רבי ברוך בער שוחח החפץ חיים שעה ארוכה על ערכה של תשובה שלא זו בלבד שהיא מכפרת על החטא אלא שגם הופכת את האדם למצאיות אחרת - לאדם חדש. לאחר שיחה זו נרגע ר' ברוך בער "איני אדם חדש" ואין מקום להצטער על העבר. כל ימיו היה רבי ברוך בער חוזר לבטא את הרגשותיו הנפלאה בעטייה של אותה שיחה.

סיפר הרב ר' יצחק רודמן שהיה מייסד וראש ישיבת "נר ישראל" בבולטומו: הדבר לעת שהגיע רבי ברוך בער לראה"ב במסע למען ישיבתו בקמניץ, אחד מתלמידיו ארגן לכבודו "דינר" ובמעמד כל הנדיבים התחיל אותו תלמיד להציג בפני הקהל את תארו של רבי ברוך בער, גדלותו בתורה וצדקותו. כשמעו זאת רבי ברוך בער התחיל להראות סימנים של חוסר סבלנות, כי בענוותנותו הרבה, לא מסוגל היה לשמוע את כל שפע דברי התהילה והשבח שהרעיפו עליו, התלמיד כופף מיד את עצמו ולחש לאוזן רבו "רבי הלא הגעתם לאמריקה, כדי לאסוף כספים ולהתרים את הקהל למען הישיבה, וכאן באמריקה מוכרחים לדבר בשפה הזו", שמע רבי ברוך בער והניע בידו בתנועת ביטול מאמרו טוב, דבר, והוא עצמו תפס בקצות שרווליו וחיפה על שתי אוזניו, ששוב לא ישמע את דברי השבח. לעת ערב כשהגיע לאכסניה של סבו של הרב רודמן - הרב יעקב יוסף הרמן ("הכל לאדון הכל") דאג מראש המארח להזהיר לכל יאכל מהדגים שהוגשו לשולחן שכן הוא חושש שאינם טריים, אך ר' ברוך בער לא שת לבו ואכל מן הדגים. באמצע הלילה כשכל בני הבית נמו את שנתם התעורר לפתע בעל הבית בשומעו את ר' ברוך בער מקיא, בראותו כך נכנס אליו באמרו לו הלא הזהרתני את הרב לכל יאכל מהדגים אלה. ענה לו רבי ברוך בער, כלום אתם חושבים שאני מקיא בגלל הדגים? אני מקיא מכיוון שמעתי התחילו להתרסק מחמת בחילה וגועל מרוב השבחים והתהילות שהמטירו עלי בימים האחרונים.

שעתיים לפני הסתלקותו אורו פניו של רבי ברוך בער, הוא קרא בהתרגשות באוזני שני תלמידיו הג"ר נח שמעונוביץ' ורבי מאיר בנטל, שניצב על ידו: "צקו מים על ידי, הרבי בא!" הוא ביקש מהם לומר תורה משמו של רבי חיים, הקשבת בריכוז גדול וביקש לעמוד על רגליו לכבוד הדברים. תוך כדי מאמץ נפל על משכבו, ויצתה נשמתו, כשתורתו של רבי חיים על שפתיו.

יפר רבי משה אהרן ריגר, בנו של הדיין הישיש מבריסק הגאון רבי שמחה זליג ריגר: בילדותי ראיתי שיהודי אחד בא לעיירה בריסק לדבר עם רבי חיים מבריסק וראיתיו שרועד כולו, שאלתי את אבי לפשר המחזה המוזר הזה, והסביר לי אבי שהוא רבי ברוך בער שאין לתאר את היראה והאימה שלו מפני רבו המובהק רבי חיים. כזה היה רבי ברוך שנחג כל חייו לבטל את מהותו וישותו בפני רבו הגדול. רבי ברוך בער נולד בשנת תר"ל בעיר סלוצק, מילדותו הצטיין בכשרונות נפלאים ובראית שמיים. בהיותו בן י"ב, חידש חידושי תורה שהפליאו את שומעיו. אחר זמן קצר נסע לוולוז'ין ויחד לתלמידיו המובהק של רבי חיים סולובייצ'יק, ר' חיים הרגיש מיד כי צעיר זה לגודלות נוצר והרב והתלמיד נקשרו בקשרי אהבה כל ימי חייהם. על זמן ביאתו של רבי ברוך בער לוולוז'ין מספר הרב יצחק אדלשטיין בספרו "רבי ברוך בער" ברוך בער עמד לפני הגאון רבי חיים והרצה לפניו מחידושי תורתו שהצטייניו בחריפות עצומה, ר' חיים החריש וברוך בער ממשך ור' חיים ממשך בשתיקתו. ברוך בער הוסיף להראות לר' חיים כמה קונטרסים של חידושי ברם את הכל ביטל ר' חיים ביטול גמור. בתקופתו הראשונה ללימודיו בוולוז'ין היו חבריו בישיבה מתגרים בו בשל פלפולנותו וכשהתאונן פעם על כך בפני ר' חיים אמר לו: "סלוצקאי, הרי הם צודקים", והטיף לו מוסר על דרך החריפות המופרזת שלו. בערב הלך לאכסניה שלו, שכב במיטה ובכה כל הלילה. בקומו בבוקר, הרגיש כי חל מפנה בחייו, הוא הצליח להתגבר על המשבר והפך לאדם אחר. הוא התחיל לתפוס את שיטת רבו ואת דרכו המיוחדת בלימוד התורה...

פעם בעת סיום הש"ס אצל רבה של קמניץ, דרש רבי ברוך בער פלפול מדהים שקושר את תחילת המסכת לסופה, זה היה פלפול שלא לפי דרכו, והנאספים השתוממו מעוצמת ההשגה. כשדברו אותו על כך הגיב בביטול גמור: "כל ימי אני מצמצם את מוחי כדי לדבר כמו הרבי... אבל בפלפולים כמו היום, אני יכול למלא עגלות של תורה!"

רבי ברוך בער נשא לאשה את בתו של רבי אברהם יצחק צימרמן אב"ד סלוצק, ומילא אחר"כ את מקומו בס. ייסד שם ישיבה שהפכה לאחת הישיבות הגדולות, כשישיבת "כנסת בית יצחק" בסלבודקא - קובנה מינתה את ר' ברוך בער לדין מתיבתא הוא ראה בכך זכות מיוחדת ועבר לסלבודקא.

בשנות המלחמה העולמית הראשונה, כשקובנה וסביבתה נתרוקנה מיהודים גלתה הישיבה לקרמנצ'וג, עם סיום המלחמה בשנת תרפ"א בא ר' ברוך בער עם מספר תלמידים לוילנה ושוב החלו לנהור אליו תלמידים רבים מליטא ומפולין. הישיבה אמנם התבססה בסיועו של הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי, אבל ר' ברוך בער לא נחה דעתו מחיי הכרך שהפריעו לתלמידים מריכוז כל מעיינם בתורה והוא העתיק את ישיבתו לעיירה קמניץ הסמוכה לבריסק. במשך שמונה עשרה שנה התנוססה ישיבת קמניץ לשם ולתפארת, שם צורפו שני חתני רבי ברוך בער: רבי ראובן גרוזובסקי ורבי משה ברנשטיין.

סיפר חתנו רבי משה ברנשטיין שפעם פגש את חמיו רבי ברוך בער כשפניו מפורחים וכולו מנוהל, שאלו לפשר הדבר, ואז פרת רבי ברוך בער בבכי מר וסיפר, היום ראיתי בין ספורי ספר ששייד לבית הכנסת של קרמנצ'וג, והרי אני גלול, ולא עוד אלא שהשכלתי אשת איש, שהרי בזמן שהייתי במינסק צירפני רבי אליעזר רבינוביץ' לגט וממילא הגט פסול, שהרי דיון פסול לגט אישה. ניסה רבי משה